

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28
meddelad i
Göteborg

Mål nr B 14942-10

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Åklagare

Statsåklagare Nils-Eric Schultz
Riksenheten mot korruption

Tilltalad

Olov Ivan Lundgren, 551020-5015
Fotbollsgatan 11
431 69 Mölndal

Offentlig försvarare:

Advokat Anders Munck
Advokatfirman Anders Munck AB
Box 25121
400 31 Göteborg

DOMSLUT

Begångna brott

Mutbrott

Lagrum

20 kap 2 § 1 st brottsbalken

Påföljd m.m.

Fängelse 6 månader

Andra lagrum som åberopas

1. 29 kap 5 § 1 st p 5 brottsbalken
2. 29 kap 5 § 1 st p 8 brottsbalken

Betalningsskyldighet till staten

Olov Lundgren förpliktas att såsom förverkat värde av utbyte av brott utge 51 000 kr.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 500 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Postadress

404 83 Göteborg

Besöksadress

Ullevigatan 15

Telefon

031-701 10 04

Telefax

031-701 13 04

E-post: gbg.tingsratt@dom.se

<http://www.goteborgstingsratt.domstol.se>

Expeditionstid

måndag - fredag

08:00 - 16:00

Ersättning

Anders Munck tillerkänns ersättning av allmänna medel med 29 097 kr. Av beloppet avser 5 819 kr mervärdesskatt. Av denna kostnad ska Olov Lundgren till staten återbetala 29 079 kr.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

SAMMANFATTNING AV DOMEN

Genom denna dom dömer tingsrätten Olov Lundgren för grovt mutbrott till fängelse i sex månader. Dessutom förpliktar tingsrätten Olov Lundgren att såsom förverkat värde av utbyte av brott betala 51 000 kr till staten.

Tingsrätten har funnit att Olov Lundgren från bolaget Wienerberger tagit emot den mängd tegel – dvs. 23,8 ton tegel – som åklagaren har gjort gällande utan att betala för teglet. Vad han betalade för var endast frakten.

Tingsrätten har vidare funnit att Olov Lundgren fått teglet i sin tjänsteutövning samt att mottagandet av gåvan var otillbörligt eftersom Wienerbergers avsikt med gåvan var att bolaget skulle få en favoriserad position vid kommande upphandlingar.

Tingsrätten har, bl.a. mot bakgrund av att Olov Lundgren hade en särskild ställning i det bolag där han arbetade och att hans arbetsuppgifter innefattade ett övergripande ansvar för upphandlingar, ansett att gärningen ska bedömas som grov.

Vidare har tingsrätten funnit att Olov Lundgren i vart fall måste ha varit likgiltig inför det förhållandet att han mottagit gåvan på det sätt som beskrivits.

När det gäller påföljden har tingsrätten funnit att brottslighetens art och den samhällsskada som blir följden av mutor ansett att någon annan påföljd än fängelse inte kan komma ifråga. Fängelsestraffets längd har bestämts till minimistraffet, sex månaders fängelse, med hänsyn till att Olov Lundgren sannolikt kommer att förlora sin anställning som verkställande direktör och att brottet blivit föremål för omfattande publicitet.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

YRKANDEN

Åklagaren har yrkat att Olov Lundgren ska dömas för grovt mutbrott enligt följande gärningsbeskrivning, **bilaga 1**.

Lundgren har under våren 2003 av företaget Wienerberger, med säte i Bjärred, utan att betala för det, fått 23,8 ton tegel för att användas vid byggnationen av den privata villa han då lät uppföra i Torslanda, Göteborgs kommun. Vid tidpunkten för gåvan innehade Lundgren en tjänst som teknisk chef vid det kommunala bostadsbolaget Poseidon och han ansvarade därvid bl a för projektledning, inköp och fastighetsdrift.

Marknadsvärdet för teglet kan beräknas ha uppgått till minst 85 000 kr.

Lundgren har således för sin tjänsteutövning tagit emot muta eller annan otillbörlig belöning.

Med hänsyn till

- a. förmånens värde
- b. att Lundgren allvarligt missbrukat sin förtroendeställning för sin egen vinning samt
- c. att avsikten med gåvan varit att rubba den fria konkurrensen i samband med framtida upphandlingar, är gärningen att anse som grov.

Lagrum: 20 kap 2 § brottsbalken

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

DOMSKÄL

UTREDNINGEN I MÅLET

Olov Lundgren har förnekat brott. Han har medgett att han har mottagit den påstådda mängden tegel men har uppgett att han är av uppfattningen att han har erlagt full betalning för teglet. Han har även vidgått att han vid tidpunkten för den åtalade gärningen innehade den anställning vid Poseidon som åklagaren har gjort gällande.

På åklagarens begäran har förhör hållits med den tilltalade Olov Lundgren samt vittnena Bo Wenner, Orica Lundgren samt Lena Örtenblad.

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat bl.a. en faktura avseende frakt, **bilaga 2**.

På Olov Lundgrens begäran har förhör hållits med vittnet Johan Niklasson.

Genom förhören har i huvudsak följande framkommit.

Olov Lundgren

Han är utbildad civilingenjör och började arbeta hos Poseidon vid årsskiftet 1992–93 som arbetschef vid bolagets byggavdelning. När Poseidon beslutade sig för att avveckla byggavdelningen och istället lägga ut produktionen på entreprenad började han arbeta som projektledare på beställarsidan i bolaget. Han blev efter en förhållandevis kort tid befördrad till bolagets enhet affärsstöd 1997, och han satt även med i ledningen för bolaget från denna tid. Den tjänst han innehade från 1997 innebar att han hade en affärsstödsroll. Genom sitt arbete har han erhållit ett stort branschkunskande.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Arbetet vid Poseidons enhet för affärsstöd bestod i att ge stöd till de olika geografiska delarna inom Poseidon med bl.a. entreprenader, förvaltningstjänster, byggtjänster, miljöfrågor, trädgårdsfrågor, inköp, underhåll av fastigheter samt fördelning av budget för de olika delarna av Poseidons verksamhet. Enheten svarade även för Poseidons verksamhet avseende om- och nybyggnationer där enheten bistod med projektledare som ansvarade för respektive byggnation för de olika distrikten inom Poseidon. Affärsstödsenheten som han arbetade vid hade ingen egen budget utan förvaltade de ekonomiska medlen för de andra delarna av bolagets verksamhet. Han slutade arbeta hos Poseidon vid årsskiftet 2006–07 och började då arbeta hos Egnahemsbolaget (Göteborgs Egnahems AB, tingsrättens anm.).

Han och hans dåvarande fru, Orica Lundgren, hade köpt en sommarstugetomt i Torslanda och startade projektering för att bygga ett nytt hus under våren 2002. Han hade bestämt sig för att själv driva projektet som byggherre och anlita olika entreprenörer vid uppförandet av huset. Orica Lundgren deltog i de arkitektoniska delarna av projektet. De hade bestämt sig för att bygga ett underhållsfritt hus och bestämde därför att huset skulle ha en tegelfasad. Under hösten 2003 påbörjades själva byggnadsarbetet med huset. De funderade emellertid på – redan under våren – vilket tegel som skulle användas. Han och Orica Lundgren fick hjälp av den arkitekt paret hade anlitat och fick på så sätt se olika tegelprover. Någon gång under denna period fick han kontakt med Wienerberger som på något sätt – oklart hur – hade fått reda på att han och hans fru skulle bygga ett hus i Torslanda. Han antog att Wienerberger hade fått kontakt med honom via hans arkitekt. När han och Orica Lundgren väl hade bestämt sig så tog han kontakt med säljaren från Wienerberger. Han vet inte hur många samtal han hade med säljaren från Wienerberger. Inte heller minns han vilket pris som han fick köpa teglet för. Han minns dock att han fick köpa teglet för ett väldigt bra pris. Teglet levererades till tomten i Torslanda vid årsskiftet 2002–2003.

Han har betalat de fakturor som han har fått från Wienerberger. Efter det att han hade fått teglet från bolaget var han i kontakt med Wienerberg vid ytterligare några tillfällen. Han minns inte att han har varit i kontakt med mer än en person på Wienerberger.

Han har inte någon gång i sitt arbete hos Poseidon köpt eller upphandlat tegel, varken före eller efter att han köpte tegel till sitt hus. Inte heller har han haft någon kontakt med någon inom tegelbranschen genom sin yrkesroll. Den säljare på Wienerberger han var i kontakt med har han inte heller haft någon ytterligare kontakt med, vare sig före eller efter att han köpte teglet från Wienerberger.

Han har inte haft någon särskild funktion beträffande Poseidons byggnation av kvarteret Jankovic i Gårda. Däremot svarade enheten affärsstöd inom Poseidon för att genomföra projektet åt distriktet Olskroken. Det var ett mycket stort projekt och avsåg de gamla spårvagnshallarna som är belägna i Gårda. Han känner till tidskriften Byggfakta. Emellertid minns han inte om tidskriften har skrivit något om projektet i Gårda men han antar att det fanns med på grund av projektets omfattning. Projektet Jankovic var ett av Poseidons största nybyggnadsprojekt på mycket länge, och i hans roll som teknisk chef vid Poseidon var han givetvis inblandad i projektet. Han lade fram underlag för investeringsbeslut till Poseidons styrelse och gjorde ekonomiska kalkyler för projektet.

Det har inte förekommit någon diskussion mellan honom och företrädare för Wienerberger om att villan han och Orica Lundgren skulle bygga skulle fungera som en visningsvilla åt Wienerberger. Det är däremot möjligt att Wienerberger ville ha ett referensobjekt i syfte att marknadsföra sina produkter.

Han känner inte till om han har talat med Bo Wenner hos Wienerberger eller att han skulle ha träffat honom hos den arkitekt som han och Orica Lundgren hade anlitat

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

för projektet. Om han och Bo Wenner hade avtalat ett möte så hade han kommit ihåg detta. Han har inget minne av att han skulle ha hämtat tegelprover på Bo Wenners kontor. Han vet inte ens om Wienerberger har något kontor i Göteborg. Innan han köpte teglet till huset av bolaget kände han inte till bolaget Wienerberger. Han vill minnas att teglet som han och Orica Lundgren valde tillverkades antingen i Belgien eller Holland.

Han såg inga risker med att beställa tegel från Wienerberger. Även en chef inom ett bostadsbolag måste kunna bygga ett hus och köpa varor och tjänster för privat bruk. Självklart ska sådana inköp ske på ett korrekt sätt.

Han tror att han betalade ca 2 kr per tegelsten. Han vet inte vad han hade behövt betala om han inte hade förhandlat om priset. Det pris som framgår av fakturan från Wienerberger var det som han och företrädaren för Wienerberger hade kommit överens om. Det är inte ovanligt – generellt sett – att det inom byggbranschen går att få upp till 50 procents rabatt. Han tror inte att han blev särskilt gynnad på grund av den position han hade inom Poseidon.

Han berättade relativt mycket om husbygget för sina kollegor på Poseidon. Dock kan han inte minnas att han särskilt har berättat om till vilket pris som han fick köpa teglet för. Han vet dock att han har berättat för folk i sin omgivning att han fick ”mycket hus för pengarna”. Han tror att han träffade flera bra avtal med andra leverantörer. Andra avtal som träffades blev dock dyrare. Husbygget blev totalt sett dyrare än vad han först hade beräknat. Han är ingen expert på att beräkna kostnader för husbyggen.

Det var Orica Lundgren som flera år senare uppmärksammade honom på att fakturan från Wienerberger endast avsåg fraktkostnaden för teglet. Det stämmer inte att han, när teglet levererades, kände till att han fick teglet gratis.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Han minns inte heller att någon från Wienerberger har kontaktat honom för att få fördelar i framtida upphandlingar. Det har aldrig förekommit att någon entreprenör har tagit kontakt med honom för att utbyta "tjänster mot gentjänster". Det förekom däremot att entreprenörer hörde av sig till honom i samband med att Poseidon värderade olika entreprenörers anbud och för att höra "hur de låg till". Han försökte att hålla sig utanför alla upphandlingar som Poseidon gjorde.

Det var projektchefen i Poseidon tillsammans med distriktsarkitekten som valde vilka material och vilka entreprenörer som skulle anlitas. Han var vid ett tillfälle tillsammans med bolagets VD för att titta på vilket tegel som skulle väljas för projektet Jankovic. Det var en form av blindtest eftersom ingen av dem kände till vilka entreprenörer som tillverkade de olika tegelsorterna. I det läget hade bolaget redan valt ut olika tegelsorter och ingen av dessa tegelsorter tillverkades av Wienerberger. Projektledaren valde med stor omsorg ut vilket tegel som skulle användas. Poseidon beslutade någon gång under 2002 vilket tegel som skulle användas för projektet Jankovic.

Om han som teknisk chef hade haft synpunkter på en viss upphandling så hade dessa beaktats. Det är emellertid projektledaren för varje enskilt projekt som gör upphandlingarna. Det har aldrig hänt att han har gått in och styrt ett projekteringsmöte. Det var Johan Niklasson som var projektledare för det aktuella projektet.

Han hade en mycket komplicerad skilsmässa från Orica Lundgren.

Bo Wenner

Han är sedan två år tillbaka pensionerad och arbetade tidigare på Wienerberger sedan år 2000 när det företag han tidigare arbetade på, Optiroc, blev uppköpta av Wienerberger. Han var Wienerbergers representant i Västsverige.

Som representant för bolaget arbetade han med att "bearbeta" olika företrädare inom byggbranschen, bl.a. byggherrar, arkitekter, entreprenörer och återförsäljare. Arbetet bestod i att försöka få in bolagets varor "i handlingarna" för att få en fördel vid upphandlingarna. Han erhöll fast lön från Wienerberger.

Wienerberger är i huvudsak inriktat på att sälja tegel för större byggprojekt. Under tiden han arbetade där var bolaget väldigt sällan intresserat av att sälja tegel till privatpersoner eftersom det handlar om så små volymer. De senaste åren har det varit en kraftig nedgång i efterfrågan av tegel vilket föranlett bolaget att ta till "udda metoder". Metoderna kan bestå i att man använder sig av t.ex. specialrabatter. Därför budgeterar bolaget för marknadsbidrag för att på så sätt tillhandahålla ett konkurrenskraftigt pris gentemot sina konkurrenter.

Wienerberger sålde stora volymer tegel till olika aktörer i Västsverige.

Han känner igen Olov Lundgren. De har träffat varandra två till tre gånger. Den första gången träffades de av en slump på ett arkitektkontor. Han presenterades för Olov Lundgren av arkitekten och fick Olov Lundgrens visitkort. Han kommer inte ihåg om det stod teknisk chef på Olov Lundgrens visitkort. Senare fick han information om att Olov Lundgren hade för avsikt att bygga ett eget hus med tegelfasad. Han blev naturligtvis intresserad och åtog sig att titta på vad för typ av tegel som Olov Lundgren tänkte beställa. Det visade sig att det inte var ett tegel tillverkat av Wienerberger.

Han tog fram olika tegelprover till Olov Lundgren. Så småningom beslutade sig denne för att beställa Wienerbergers tegel. Vid den här tiden hade Poseidon ett stort pågående projekt, Jankovic i Gårda, där en stor mängd tegel skulle användas. Han fick kännedom om projektet genom tidningen Byggfakta. Av artikeln framgick att Olov Lundgren var inblandad i projektet. Han tror att det i artikeln stod att Olov

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Lundgren var projektledare eller projektchef. Projektet var naturligtvis intressant för Wienerberger. Bolaget fanns inte föreskrivna som ett av alternativen i upphandlingen. Han tänkte därför att det fanns en möjlighet att Wienerberger och Olov Lundgren kunde utbyta tjänster. Han diskuterade därför frågan med sin chef, Ole Rhiger, som gav sitt godkännande för upplägget.

Han kontaktade Olov Lundgren och erbjöd sig att hjälpa honom med teglet om Olov Lundgren kunde hjälpa Wienerberger. De sade inte så mycket mer till varandra men Olov Lundgren förstod vad han var ute efter. Olov Lundgren sade klart och tydligt att han inte hade några sådana befogenheter. Därefter var ärendet utagerat för Wienerbergers del. Wienerberger lämnade en offert för byggprojektet men vann inte upphandlingen.

Efter en tid blev han kontaktad av Olov Lundgren per telefon som frågade om erbjudandet kvarstod. Han ringde återigen upp sin sin chef om hur de skulle hantera frågan. De kom fram till att det inte handlade om några stora pengar för Wienerbergers del. Han och hans chef tänkte att Olov Lundgren kunde vara en värdefull kontakt för framtiden trots att de inte hade vunnit upphandlingen beträffande kvarteret Jankovic. Dessutom skulle Wienerberger få ett fint referensobjekt där man skulle kunna visa upp bolagets tegel. Han tror dock inte att han för Olov Lundgren nämnde något om att huset skulle kunna fungera som referensobjekt eller visningsvilla. Wienerberger bestämde sig därför för att Olov Lundgren skulle få teglet men att han skulle få stå för fraktkostnaden.

Det förekommer ofta att man hjälper varandra på detta sätt i branschen. Tanken från bolagets sida var att de skulle få hjälp av Olov Lundgren som beställare i framtida upphandlingar. Han har varken förr eller senare erbjudit någon tegel på detta sätt. Wienerberger hade aldrig erbjudit Olov Lundgren teglet om han inte hade haft den position i Poseidon som han hade vid den aktuella tidpunkten.

Han känner inte till tillverkningskostnaden för det aktuella teglet, men uppskattar kostnaden till ca 0,5–0,75 kr per sten. Han vet inte vad en konsument skulle få betala för det aktuella teglet, men generellt sett skulle det troligen röra sig om ca 3–4 kr per sten.

Varför Wienerberger internfakturerade teglet som levererades till Olov Lundgren som marknadsbidrag vet han inte. Han har inte själv varit inblandad i själva bokföringen av kostnaderna eller avropet av det aktuella teglet. Det var hans chef som skötte hur kostnaden skulle bokföras hos Wienerberger. Han har inte heller upprättat Wienerbergers faktura till Olov Lundgren. Han såg en kopia av fakturan först i samband med förhören hos polisen.

Att han kallar Olov Lundgren för Olle beror på att han trodde att det var vedertaget. De har inte kommit att bli vänner eller närmre bekanta. Wienerberger har, såvitt han känner till, aldrig levererat tegel till Poseidon.

Orica Lundgren

Hon och Olov Lundgren gifte sig 1985 och skilde sig 2006. De hade två barn tillsammans innan de gifte sig. Efter att hon och Olov Lundgren skilde sig har det förekommit osämja mellan dem. Hon skickade en skrivelse till Riksenheten mot korruption för att hon ville "rensa allt" innan hon sålde huset. Hon hade fått ett brev från stadsbyggnadskontoret beträffande husets slutbesiktning och letade efter olika dokument. Det saknades dokument och Olov Lundgren ville inte hjälpa till att ta fram dem. Hon hittade flera konstiga fakturor. Hon och Olov Lundgren tjafsade mycket och det pågick olika rättsliga tvister mellan dem. Skälet till att hon skrev brevet till Riksenheten mot korruption var för att försäkra sig om att de fakturor hon hade hittat var förenliga med den värdegrund som gäller i offentlig sektor.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Hon och Olov Lundgren skulle bygga ett hus i Torslanda. De var överens om att själva bygga huset. Olov Lundgren arbetade som byggherre. Hennes roll bestod främst i att städa. Hon ville inte bo i ett tegelhus. Hon träffade den arkitekt de hade anlitat. Hon hämtade även tegelprover där. De hade olika tegelsorter hemma och tittade och räknade på vad de olika teglen skulle kosta.

Olov Lundgren kom hem en dag och berättade att han hade blivit erbjuden att få tegel från ett företag som ville etablera sig på den svenska marknaden. Hon tror att han nämnde att bolaget var belgiskt. Han sade att han inte hade accepterat erbjudandet från bolaget. Han sade att de inte skulle tilldelas upphandlingen av Jankovic men att de skulle få fördelar senare. Han sade vid ett senare tillfälle att han till slut hade accepterat erbjudandet och att hon skulle hålla tyst om detta. Han sade att deras hus eventuellt skulle kunna bli visningsvilla. Det var dokumentet om att deras hus skulle fungera som visningsvilla som hon också eftersökte i samband med att huset skulle säljas.

Hon hittade en konstig faktura. Det framgick inte på fakturan vad teglet hette. Hon har frågat Olle Lundgren flera gånger om vad fakturan avsåg. Han har dock nonchalerat hennes frågor. Även deras gemensamma barn har kännedom om den aktuella fakturan. Olle Lundgren skötte fakturor och betalningen av desamma. Han var noggrann med detta.

Hon vet inte exakt vad teglet kostade. Teglet för huset kan dock inte ha kostat 27 000 kr. Det stod dessutom endast frakt på fakturan. Hon vet inte vad just det tegel de valde skulle ha kostat. Det stämmer inte att Olov har erlagt full betalning för teglet. Hon tror att teglet skulle kosta ca 100 000 – 150 000 kr. Hon har hela tiden vetat att de fick teglet gratis och endast betalade för frakten. Det billigaste teglet de tittade på kostade runt 3 kr per sten. Den information hon fick var att teglet ska ha kostat ca 7 kr per sten.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Lena Örtenblad

Hon arbetar som ekonomichef för Wienerberger Sverige sedan 2001. Hon har tagit del av de fakturor som återfinns i förundersökningen. Av fakturorna framgår att Olov Lundgren har fakturerats för tegelbalkar, konsoler och frakt men att han inte har fakturerats för teglet. Hon vet inte varför han inte har fakturerats för teglet. Det aktuella teglet har producerats i Belgien.

Av bokföringen framgår att fakturorna har konterats i bokföringen som marknadsbidrag. Bolaget har använt ett konto för annonsering och marknadsföring. Normalt sker inte kontering på detta sätt. Det är den enda fakturan som har konterats på detta sätt. Enligt bolagets interna rutiner ska varje faktura attesteras av två personer. I detta fall har fakturan attesterats endast av en person, marknadschefen Ole Rhiger. Fakturan till Olov Lundgren har upprättats av någon på Wienerbergers kontor i Bjärred men hon vet inte vem som har upprättat den.

Hon känner inte till att Wienerberger har levererat tegel till någon privatperson för att ge bolaget möjlighet att kunna få tillgång till en visningsvilla. Hon skulle i så fall ha känt till detta. Bolaget säljer normalt tegel endast till återförsäljare. Undantagsvis säljer bolaget tegel till privatpersoner, t.ex. till anställda. Skälet till att bolaget säljer tegel till återförsäljare är att köplagen tillämpas på dessa köp. Hon kan inte ge någon förklaring till varför Olov Lundgren, som privatperson, har fått köpa tegel av Wienerberger. Hon ser ingen koppling till att Wienerberger har erhållit några byggprojekt i Göteborgsområdet vid denna tidsperiod.

Det tegel som har levererats till Olov Lundgren motsvarar sannolikt tegel till en normalvilla.

Det samlade beloppet av de tre fakturor som har skickats till Olov Lundgren uppgår till 35 670 kr. Samtliga fakturor har betalats av Olov Lundgren.

Det är skillnad mellan ett referensobjekt och en visningsvilla. Ett referensobjekt används genom att bilder tas på den byggda villan och läggs upp på Wienerbergers hemsida i marknadsföringssyfte. Hon vet inte om det faktum att en privatperson godkänner att en fastighet utgör referensobjekt kan påverka priset på teglet.

Johan Niklasson

Han är civilingenjör och arbetar som teknisk chef på Poseidon. Han har arbetat hos Poseidon i 15 år. Han innehar den tjänst som Olov Lundgren tidigare innehade. Under 2002 – 2003 arbetade han som projektchef på teknikavdelningen vid Poseidon. Olov Lundgren var hans chef.

Han arbetade med projektet Jankovic. Det var ett stort byggprojekt som han arbetade med från slutet på 90-talet tills det slutade. Han var projektledare hos Poseidon och byggherrens ombud. Det innebar att han bl.a. gjorde upphandlingarna och företrädde Poseidon gentemot olika myndigheter. Han ansvarade sålunda för projektets ekonomi. Projektet bestod i huvudsak i att en stor tegelbyggnad skulle uppföras. En viktig del av projektet var vilket tegel som skulle användas. Poseidon diskuterade bl.a. med stadsbyggnadskontoret vid planändringen beträffande vilken färg som teglet skulle ha.

Han arbetade i nära samarbete med bl.a. stadsbyggnadskontoret och arkitekten i projektet. Poseidon hade även egna krav på kvaliteten på tegel som skulle väljas. Projektgruppen beslutade att ett danskt tegel, Flensburgertegel, skulle användas för det aktuella projektet. Projektet Jankovic var en totalentreprenad. Poseidon tog fram ett förfrågningsunderlag av vilket det framgick vilket tegel som Poseidon föreskrev eller "likvärdigt". Poseidon hade vid framtagandet av förfrågningsunderlaget kontakt med Tegelmäster för att ta fram olika tegeltyper. Det tegel som slutligen valdes godkändes av stadsarkitekten.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

Wienerberger fanns inte med bland de företag som gjorde provmurningar för projektet Jankovic. Han har aldrig arbetat med bolaget Wienerberger. Det var först genom polisutredningen som han fick kunskap om Wienerberger som bolag. Skälet till att han inte känner till Wienerberger är att Poseidon inte har använt tegel vid byggnationer i särskilt stor omfattning.

Det var han själv som svarade för projektet men Olov Lundgren hade ett ansvar såsom hans chef. Han och Olov Lundgren hade mycket diskussioner om bl.a. projektets ekonomi till följd av projektets omfattning. Olov Lundgren hade inga synpunkter på vilka leverantörer som skulle tilldelas de olika kontrakten.

Han och Olov Lundgren har umgåtts några gånger privat. Han kände till att Olov Lundgren byggde ett hus. Olov Lundgren hade inte berättat att han köpa tegel till ett bra pris. Däremot hade Olov Lundgren berättat för honom att denne hade köpt ett holländskt tegel till huset.

Kompletterande förhör med Olov Lundgren

I ett kompletterande förhör med Olov Lundgren som ägde rum efter att rätten hört samtliga vittnen uppgav han i huvudsak följande.

Vad Bo Wenner har uppgett om sin kontakt med honom stämmer inte. Han hade kommit ihåg om Bo Wenner hade gett honom ett erbjudande på det sätt som Bo Wenner uttryckte i sitt vittnesförhör. Det är möjligt att han har träffat Bo Wenner hos på arkitekten. Han har dock ingen minnesbild av detta.

Det stämmer att han har ringt till Wienerberger för att få ett pris på teglet. När Bo Wenner kontaktade honom så hade han redan bestämt sig för vilket tegel han skulle använda till huset. Det var aldrig tal om att priset för teglet skulle avse transporten

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

för teglet. Han hade kommit ihåg om han hade sagt nej till Wienerbergers förfrågan om att motta teglet för att på så sätt hjälpa Wienerberger att komma in på marknaden i Göteborg.

TINGSRÄTTENS BEDÖMNING

Rättsliga utgångspunkter

I 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken stadgas att arbetstagare som, för sig själv eller för annan, tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för mutbrott till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. I paragrafen anges inte några omständigheter som kan medföra att brottet ska bedömas som grovt.

Enligt 35 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken preskriberas ett brott efter fem år om det svåraste straffet för brottet inte överstiger fängelse i två år. Preskriptionen inträder om den misstänkte inom denna tid inte har häktats eller erhållit del åtal för brottet. Enligt 35 kap. 1 § första stycket 3 brottsbalken preskriberas ett brott efter tio år om det svåraste straffet för brottet inte överstiger åtta år och inträder om den misstänkte inom denna tid inte har häktats eller erhållit del åtal för brottet. Tiden ska, enligt 35 kap. 4 § första stycket brottsbalken, beräknas från den dag då brottet begicks.

Av det sagda följer att ett mutbrott som inte är att bedöma som grovt och är begånget längre tid tillbaka än fem år är preskriberat. För det fall rätten finner att det brott Olov Lundgren är åtalad för är preskriberat, ska inte några uttalanden fällas beträffande den tilltalades eventuella skuld utan tingsrätten ska endast nöja sig med

att lämna åtalet utan bifall på denna grund. Tingsrätten har sålunda att pröva det aktuella åtalet med dessa utgångspunkter.

De faktiska omständigheterna

Olov Lundgren innehade vid tidpunkten för det av åklagaren påstådda brottet tjänsten som teknisk chef vid fastighetsbolaget Poseidon i Göteborg. Han tillhör därför den krets av personer – arbetstagare – som avses i 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken.

Det är genom Olov Lungrens egna uppgifter och den av åklagaren åberopade bevisningen utrett att Olov Lundgren och Orica Lundgren under 2002 påbörjade projekteringen av ett hus på en fastighet i Torslanda, att Olov Lundgren från bolaget Wienerberger tagit emot den mängd tegel – dvs. 23,8 ton tegel – som åklagaren har gjort gällande, att teglet levererades till fastigheten i Torslanda runt årsskiftet 2002–2003 samt att Olov Lundgren har betalat de fakturor som han har erhållit från Wienerberger.

Olov Lundgren har närmare hörd över åtalet uppgett att Wienerberger kontaktat honom eftersom de hade fått reda på att han och hans fru skulle bygga ett hus i Torslanda. När de väl hade bestämt sig för vilket tegel som skulle användas tog han kontakt med säljaren från Wienerberger. Han minns inte vilket pris han fick köpa teglet för men att det var ett väldigt bra pris. Han har aldrig i sin yrkesverksamhet köpt eller upphandlat tegel och har inte varit i kontakt med säljaren från Wienerberger i något annat sammanhang än vid tiden för köpet av tegel till hans hus. Det har inte förekommit någon diskussion mellan honom och företrädare för Wienerberger om att hans hus skulle kunna fungera som en visningsvilla. Han har däremot uppgett att det är möjligt att Wienerberger ville ha ett referensobjekt i syfte att marknadsföra sina produkter. Olov Lundgren har vidare uppgett att han inte minns att han har träffat Bo Wenner hos den arkitekt som han och hans dåvarande

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

fru Orica hade anlitat för bygget av huset i Torslanda. Det är i och för sig möjligt att han har träffat Bo Wenner hos arkitekten. Om han och Bo Wenner hade avtalat ett möte så hade han kommit ihåg det. Han tror att han betalade 2 kr per tegelsten. Han tror inte att han till följd av sin position i Poseidon blev särskilt gynnad av Wienerberger. Han hade inte kännedom om att han erhöll teglet gratis när det levererades utan blev uppmärksam på detta av Orica Lundgren. Det har aldrig förekommit att Wienerberger eller andra leverantörer har hört av sig för att åtnjuta fördelar i framtida upphandlingar. Han hade också kommit ihåg om han hade sagt nej till en förfrågan om gratis tegel från Wienerberger.

Bo Wenner har i sitt vittnesmål uppgett att han vid den aktuella tidpunkten arbetade som Wienerbergers representant i Västsverige. Han har under huvudförhandlingen kunnat peka ut Olov Lundgren och uppgett att han av en slump träffade Olov Lundgren på ett arkitektkontor i Göteborg. Han har vidare uppgett att han, efter att ha fått information om Olov Lundgrens byggprojekt, med sin chefs godkännande erbjudit denne tegel under förutsättning att detta kunde hjälpa Wienerberger. Olov Lundgren avvisade emellertid Bo Wenners förslag. Olov Lundgren återkom därefter till Bo Wenner och frågade om erbjudandet kvarstod. Bo Wenner diskuterade frågan med sin chef och kom då fram till att de skulle erbjuda Olov Lundgren tegel trots att de inte vann upphandlingen av byggprojektet Jankovic. Skälet var enligt Bo Wenner att Olov Lundgren kunde vara en värdefull kontakt för Wienerberger i framtiden och att Wienerberger fick ett referensobjekt eller en visningsvilla genom det hus som Olov Lundgren skulle bygga. Att få huset som referensobjekt skulle enligt Bo Wenner vara ett värdefullt sätt för Wienerberger att kunna marknadsföra sina produkter.

De uppgifter som såväl Olov Lundgren som vittnet Bo Wenner har lämnat är i vissa delar samstämmiga. Bo Wenners uppgifter, som har lämnats under ed, överensstämmer därutöver i väsentliga delar med i synnerhet de uppgifter som vittnet Lena Örtenblad – vars vittnesuppgifter får bedömas som såväl trovärdiga

som tillförlitliga – har lämnat samt den av åklagaren åberopade skriftliga bevisningen. Bo Wenner har uppgett att, vilket stöds i ovan nämnt avseende, Wienerberger normalt sätt inte säljer tegel till privatpersoner, att Olov Lundgren inte betalade någonting för teglet samt att Wienerberger valde att bokföra och fakturera det i målet aktuella teglet som marknadsbidrag. Vidare har såväl Bo Wenner som Lena Örtenblad uppgett att Wienerberger – såvitt känt för de båda – aldrig tidigare erbjudit någon tegel på det sätt som åklagaren har gjort gällande i detta fall. Mot denna bakgrund framstår enligt tingsrättens mening Bo Weners berättelse av händelseförloppet som klar, lång, levande, logisk, rik på detaljer och påvisat sanningsenlig i viktiga enskildheter. Till detta kommer att de uppgifter som Orica Lundgren har lämnat, som visserligen inte har lämnats under ed, bekräftar de uppgifter som Bo Wenner har lämnat.

Med hänsyn till det nyss sagda finner tingsrätten ingen anledning till att fästa avseende vid Olov Lundgrens uppgifter om att Wienerberger – ett bolag som normalt sätt inte saluför tegel till privatpersoner – på ett för honom oförklarligt sätt kontaktat honom och erbjudit sig att sälja tegel till honom till ett påtagligt förmånligt pris. Olov Lundgrens påståenden får, mot bakgrund av vad som är utrett i målet, anses som tämligen svårförklarliga.

Av de uppgifter som Lena Örtenblad har lämnat – vars uppgifter får som ovan nämnts bedömas som såväl trovärdiga som tillförlitliga – framgår att Olov Lundgren endast har fakturerats för totalt 35 670 kr. Enligt Lena Örtenblad har Olov Lundgren endast fakturerats för tegelbalkar, konsoler och frakt. Däremot har Olov Lundgren inte fakturerats för teglet. Av de aktuella fakturorna är det den som avser själva leveransen av teglet. Den fakturan är på 27 293 kr 75 öre och avser enligt texten på fakturan ”Frakt Thorn – Torslanda”.

Tingsrätten finner sålunda mot den nu angivna bakgrunden att det genom den förebringade bevisningen är utrett att Olov Lundgren genom att mottaga det

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

aktuella teglet för uppförandet av huset i Torslanda har erhållit en belöning från Wienerberger av ett inte obetydligt värde under den tid som han arbetade som teknisk chef vid Poseidon någon gång runt årsskiftet 2002–2003.

Enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken förutsätts även att förmånen haft samband med Olov Lundgrens tjänsteutövning samt att gåvan är att betrakta som otillbörlig för att gärningen ska betraktas som rättsstridig. Frågan är därför om dessa övriga förutsättningar, för att straffansvar kan komma i fråga, är uppfyllda i detta fall.

Tjänstesambandet

En av förutsättningarna för att gärningen ska anses som rättsstridig enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken är att förmånen har lämnats och uttagits för arbetstagarens tjänsteutövning. Det krävs inte att förmånen har samband med en viss åtgärd inom ramen för anställningen, att den syftar till en oriktig åtgärd eller att givaren får en fördel. Förmånen måste dock lämnas under sådana omständigheter att det finns anledning att befara att den kan påverka hur mottagaren utövar sitt arbete eller uppdrag. Om mottagaren har möjlighet att aktivt eller passivt i sin anställning eller sitt uppdrag gynna givaren föreligger ofta samband mellan förmånen och arbetets eller uppdragets utövande.

Den gynnande åtgärden behöver inte omfattas av mottagarens formella behörighet. Det krävs inte heller att mottagaren har till uppgift att vidta denna åtgärd. Det är tillräckligt att mottagaren i sin anställning eller i sitt uppdrag faktiskt kan utöva inflytande på åtgärden på ett sätt som främjar givarens intresse. En anställd som ska bereda eller föredra ett ärende för beslut kan sålunda göra sig skyldig till mutbrott.

Ett samband med tjänsteutövningen anses i allmänhet föreligga så snart mottagaren har någon möjlighet till påverkan eller inflytande i något avseende som berör

givaren. Ett tjänstesamband kan emellertid omkullkastas om det finns ett annat samband mellan givaren och mottagaren, t.ex. en vänskapsrelation, och att förmånen uteslutande eller i allt väsentligt, har sin grund i detta samband (se betänkandet Mut- och bestickningsansvaret SOU 1974:37 s. 142).

I målet är det, som ovan nämnts, utrett att Olov Lundgren innehade tjänsten som teknisk chef vid Poseidon. Genom de uppgifter som Olov Lundgren samt vittnet Johan Niklasson har lämnat framgår att han genom befattningen inte hade det operativa ansvaret för de upphandlingar som Poseidon genomförde. Emellertid hade Olov Lundgren alltså på ett övergripande plan ansvar för de upphandlingar som genomfördes av respektive projektchef, inte minst beträffande projekteringen och genomförandet av byggnationen av kvarteret Jankovic i Gårda. Olov Lundgren har för egen del vidare uppgett att om han i egenskap av teknisk chef haft synpunkter på projektchefens arbete – för det fall han skulle ha haft synpunkter på någon upphandling – hade dessa generellt sett beaktats av projektchefen. Enligt tingsrätten finns det vidare ingen anledning att betvivla Bo Wengers uppgift om att Olov Lundgren erhöll teglet på grund av den position han innehade i Poseidon och att Wienerberger – genom att ge teglet till Olov Lundgren – hoppades att detta skulle gynna bolaget vid framtida upphandlingar och entreprenader som Poseidon skulle komma att genomföra. Enligt tingsrättens mening stöds detta i synnerhet av det faktum att Wienerberger normalt inte saluför tegel till privatpersoner. Det har i målet inte heller framkommit några uppgifter om att det mellan Olov Lundgren och Bo Wenner funnits någon vänskapsrelation som skulle kunna omkullkasta sambandet mellan utlämnandet av gåvan och Olov Lundgrens tjänsteutövning. Tingsrätten finner sålunda mot den bakgrunden att de samlade omständigheterna i målet ger vid handen att förmånen har lämnats av Wienerberger till Olov Lundgren i dennes tjänsteutövning och att det därmed föreligger ett tjänstesamband.

Otillbörlighetsbedömningen

En ytterligare förutsättning för straffbarhet enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken är att den belöningen som har mottagits är otillbörlig. Begreppet har inte ansetts lämpligt att närmare preciseras i vare sig lagtext eller lagens förarbeten eftersom begreppet växlar från tid till annan och kan skilja sig åt mellan olika verksamhetsområden (se a. bet. s. 112). Utgångspunkten för otillbörlighetsbedömningen är att varje transaktion som objektivt sett är ägnad att påverka mottagarens tjänsteutövning ska anses som otillbörlig. Transaktionen ska vidare anses otillbörlig om det ligger i sakens natur att förmånens syfte inte gärna kan vara annat än att mottagaren – oavsett vad denne innerst inne kan ha för avsikt – ska vidta en viss pliktstridig åtgärd. Om transaktionen inte kan anses ha en sådan konkret och tydlig riktning är det istället avgörande om transaktionen allmänt sett är ägnad att påverka funktionärens tjänsteutövning. Bedömningen av otillbörlighet är vidare starkt beroende av den ifrågavarande förmånens ekonomiska värde men även förmånens art och de närmare omständigheterna kring dess mottagande (prop. 1975/76:176 s. 35 f.)

Bo Wenner har i sitt vittnesförhör uppgett att Olov Lundgren erbjöds det aktuella teglet på grund av att Olov Lundgren innehade en befattning som teknisk chef i bostadsbolaget Poseidon. Genom att Wienerberger gav honom teglet var Wienerbergers förhoppning att detta skulle ge bolaget fördelar vid framtida upphandlingar.

Åklagaren har inte genom den åberopade bevisningen lyckats styrka att teglets sammanlagda värde uppgick till 85 000 kr (5 kr per tegelsten x 13 600 tegelstenar = 68 000 kr + mervärdesskatt = 85 000 kr). Den som är närmast till hands att fästa avseende vid i detta hänseende är Bo Wenner, men inte ens han har kunna ge en bättre prisuppgift än 3–4 kr per tegelsten. Med hänsyn härtill och till att den för Olov Lundgren mest förmånliga bedömningen ska göras kan teglets värde

uppskattas till 3 kr per tegelsten, vilket ger ett marknadsvärde om ca 51 000 kr inklusive mervärdesskatt.

Teglet som Olov Lundgren mottog från Wienerberger och vars värde inte varit obetydligt räckte till att bygga huset i Torslanda. Att ge förmåner av detta slag kan i allmänhet inte anses utgöra en normal typ av gåva utan bär istället prägel av en egen särart. Därutöver är det svårt att frångå att – med beaktande av gåvans särskilda beskaffenhet – gåvan i objektivet hänseende är ägnad att påverka Olov Lundgrens tjänsteutövning. Oavsett vad Olov Lundgren haft för avsikter vid mottagandet av gåvan talar vad som framkommit i målet med styrka för att avsikten med gåvan varit att verka för att Olov Lundgren skulle vidta en pliktstridig åtgärd. Med hänsyn till det nyss sagda och att förmånen inte heller kan anses falla inom ramen för allmänt socialt accepterade förmåner finner tingsrätten att den belöning som Olov Lundgren därmed erhöll från Wienerberger måste betraktas som otillbörlig.

Är gärningen att bedöma som grov?

Som tidigare nämnts är en förutsättning i det aktuella målet för att straffansvar över huvud taget ska kunna komma ifråga att den gärning som Olov Lundgren står åtalad för är att bedöma som grov.

Rätten ska vid bedömningen av s.k. gradindelade brott beakta samtliga omständigheter vid brottet. Beträffande gärningsmannens avsikter med brottet har sådana omständigheter i princip betydelse endast vid själva straffmätningen av det aktuella brottet, dvs. när gärningen väl har gradindelats (se prop. 1987/88:120 s. 79). I vissa straffstadganden återges omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en viss gärning är att bedöma som grov eller inte. Sådana uppräknings ska i första hand anses som vägledande exempel. En helhetsbedömning ska sålunda göras i varje enskilt fall.

Beträffande mutbrott ger lagtexten inte någon närmare vägledning med exemplifierande uppräknings av omständigheter att utgå ifrån vid bedömningen om ett mutbrott ska bedömas som grovt. Av förarbetena till den aktuella bestämmelsen framgår att för att brottet ska bedömas som grovt förutsätts i allmänhet att den mutade har en ställning som är i särskilt behov av integritetsskydd, eller att han har begått eller haft för avsikt att begå en pliktstridig handling eller att han föranlett stor skada. Ingen av de uppräknade omständigheterna ansågs emellertid ovillkorligen medföra att gärningen ska bedömas som grov. Beträffande begreppet integritetsskydd anges i ett annat avsnitt i samma förarbeten att det med begreppet i hög grad avses myndighetsutövning och annan väsentlig offentlig verksamhet. Misstanken att verksamheten på dessa områden inte bedrivs med opartiskhet och saklighet skulle på ett olyckligt sätt kunna rubba allmänhetens förtroende för offentliga organ (a. bet s. 144 f.)

Enligt tingsrättens mening är de av lagstiftaren angivna omständigheterna i förarbetena förhållandevis få. Det bör vidare fästas särskilt avseende vid att den nu gällande lagstiftningen tillkom under senare delen av 1970-talet. Sedan dess har det svenska samhället genomgått en rad förändringar och det framstår därför som angeläget att lagstiftningen bör tjäna en rationell funktion i det rådande samhällstillståndet. Lagregler skulle annars alltför snart bli föråldrade om de inte betraktades fristående från tidpunkten för lagstiftningens tillkomst (Jareborg, Allmän kriminalrätt, s. 108 ff.). Detta innebär emellertid inte att de av lagstiftaren angivna omständigheterna i förarbetena, som anges vara av betydelse för om brottet är att bedömas som grovt, saknar betydelse. Däremot är det naturligt att vid en prövning av en gärning i förhållande till ett visst straffbud bör utgångspunkten för avgörandet av till vilken svårighetsgrad ett visst brott är att hänföra ske i ljuset och på grundval av de värderingar och förutsättningar som är eller var av betydelse vid gärningstillfället samtidigt som det alltjämt måste finnas stöd i lag för den tolkning av lagen som rätten gör.

Åklagaren har åberopat tre särskilda omständigheter till grund för påståendet att gärningen ska betraktas som grov, nämligen

- a. förmånens värde,
- b. att Olov Lundgren allvarligt missbrukat sin förtroendeställning för sin egen vinning, samt
- c. att avsikten med gåvan varit att rubba den fria konkurrensen i samband med framtida upphandlingar.

Som ovan nämnts anges i förarbetena att värdet av det som mottagaren har erhållit har betydelse för i synnerhet bedömningen av gärningens otillbörlighet. Något uttryckligt stöd för att värdet har betydelse för avgörandet av till vilken svårighetsgrad ett visst brott är att hänföra finns inte i förarbetena (jfr dock bet. s. 113).

I förarbetena till 20 kap. 2 § brottsbalken anges att för att den mutade ska inneha en ställning med särskilt integritetsbehov – vilket enligt förarbetena i princip är en förutsättning för att ett grovt mutbrott över huvud taget ska anses föreligga – förutsätts i princip att arbetsuppgifterna innefattar myndighetsutövning eller annan väsentlig offentlig verksamhet. Enligt vad som får anses vara en vedertagen uppfattning innefattar offentlig upphandling, även för det fall upphandlingen sker inom ramen för en statlig eller kommunal myndighet, inte myndighetsutövning (jfr JO 2010/11 s. 547). Frågan är därför dels om den upphandlingsverksamhet som Poseidon bedrev under den aktuella perioden är att betrakta som väsentlig offentlig verksamhet, dels om Olov Lundgren i egenskap av teknisk chef innehaft en ställning i bolaget som varit i ett särskilt integritetsbehov.

Bland lagstiftningsåtgärder som vidtagits på senare år kan nämnas den, vid tidpunkten för den aktuella gärningen, då gällande lagen om offentlig upphandling. Den dåvarande lagstiftningen – liksom den nuvarande som beträffande de för lagstiftningen grundläggande principerna i allt väsentligt är oförändrade – hade sin

grund i det dåvarande fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG) vilket sedermera ersatts av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF). En av de bärande principerna för lagstiftningen om offentlig upphandling är den av EU-domstolen utvecklade principen om likabehandling. För upphandlingsreglernas vidkommande innebär principen att alla leverantörer ska ges så lika förutsättningar som möjligt och att alla leverantörer vid samma tillfälle ska ges samma information. Huvudsyftet med bestämmelserna om offentlig upphandling är att säkerställa fri rörlighet för tjänster och att området öppnas upp för icke snedvriden konkurrens i alla medlemsstater i den Europeiska unionen (se nuvarande EU-domstolens dom i mål C-26/03 Stadt Halle och RPL Recyclingpark Lochau GmbH mot Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall- und Energieverwertungsanlage TREA Leuna REG 2005 s. I-00001 p. 44). Offentlig upphandling utgör idag en central del av affärslivet i Sverige och övriga länder inom EU på grund av offentliga aktörers betydande köpkraft. Det allmänna, inkluderat offentligt ägda bolag, utgör därmed en betydelsefull aktör för privata aktörer som avser att lämna anbud. Även om offentlig upphandling, i enlighet med vad som sagts ovan, inte utgör myndighetsutövning bär offentlig upphandling drag av myndighetsutövning eftersom ett tilldelningsbeslut i en upphandling kan utgöra ett gynnande beslut där det allmänna i förhållande till den enskilde intar en monopolställning. Enligt tingsrättens mening står det klart att Poseidon omfattas av reglerna i lagen om offentlig upphandling. Emellertid måste offentlig verksamhet, även om den inte är underkastad lagen om offentlig upphandling, vara att bedöma som väsentlig när verksamheten omsätter betydande offentliga medel och där förvaltningen av dessa medel måste tillgodose huvudmannens – i förlängningen medborgarnas – intressen. Under sådana förhållanden måste enligt tingsrättens mening Poseidons verksamhet – även för mutbrottslagstiftningens vidkommande – anses utgöra ett centralt skyddsområde för samhället som därmed är att betrakta som en väsentlig offentlig verksamhet, trots att Poseidon vid den aktuella tidpunkten liksom nu utgörs av ett kommunalt

bolag. Precis som nämnts i förarbetena skulle dessutom misstanken om att verksamheten på dessa områden inte bedrivs med opartiskhet och saklighet på ett olyckligt sätt kunna rubba allmänhetens förtroende, däribland företagen, för offentliga organ.

Som tidigare nämnts har Olov Lundgren själv uppgett att han inte hade något operativt ansvar för bolagets upphandlingar men att han som teknisk chef ansvarade för de olika distriktschefernas arbete vilka i sin tur utförde upphandlingarna. Han har gjort gällande även att han alltid försökte hålla sig så långt borta från upphandlingarna som möjligt. Olov Lundgren har också påstått att han aldrig lagt sig i projektchefernas arbete. För det fall han skulle ha haft synpunkter på någon upphandling så hade dessa beaktats. Olov Lundgren har vidare uppgett att han vid det aktuella tillfället satt med i ledningen för Poseidon. Enligt tingsrättens mening framstår det som naturligt att den närmast överordnade chefen har löpande diskussioner med sina underordnade kolleger och att det för Olov Lundgrens del även innebar att olika upphandlingar diskuterades eftersom olika anbud sannolikt kan variera kraftigt vilket naturligtvis skulle kunna få konsekvenser för bolagets budget. Detta stöds även till viss del av de uppgifter som Johan Niklasson har lämnat om att han och Olov Lundgren i egenskap av Johan Niklassons chef – i vart fall beträffande projektet Jankovic – hade mycket diskussioner om bl.a. projektets ekonomi till följd av projektets omfattning. Att Olov Lundgren inte skulle diskutera de olika projektchefernas löpande arbete beträffande upphandlingarna vars ekonomiska konsekvenser av varierande grad haft betydelse för Poseidon har tingsrätten svårt att se. Tingsrätten finner därför att Olov Lundgren därigenom måste anses ha haft en sådan en ställning i bolaget vilken varit i ett särskilt integritetsbehov.

Med hänsyn till de ovan angivna omständigheterna samt det faktum att Olov Lundgren enligt Bo Wenners uppgifter återkommit till Wenner och frågat om hans

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

erbjudande om teglet kvarstod finner således tingsrätten att gärningen ska bedömas som grov.

Olov Lundgrens uppsåt

En ytterligare förutsättning för Olov Lundgren ska kunna dömas för den ifrågavarande otillåtna gärningen är dels att han har begått gärningen uppsåtligen, dels att det inte föreligger några ursäktande omständigheter.

Vid bedömningen av uppsåtet beträffande mutbrottet förutsätts att samtliga av stadgandets rekvisit omfattas av gärningsmannens uppsåt. Kravet på uppsåtet kan inte anses innebära att gärningsmannens åsikt om vad som är att anse som tillbörligt respektive otillbörligt blir avgörande. Det ställs sålunda stränga krav på gärningsmannen. Att en funktionär i gränsfall kan göra en felbedömning kan i vissa fall därför vara förståeligt. Enligt förarbetena utgör fara för en oriktig tjänsteutövning otillbörlighetsbedömningens centrala innehåll (a. bet. s. 145).

Enligt tingsrättens mening måste Olov Lundgren i vart fall ha varit likgiltig inför samtliga av de i 20 kap. 2 § första brottsbalken uppställda rekvisiten. Några ursäktande omständigheter som kan frita Olov Lundgren från ansvar finns inte. Det är därigenom ställt utom rimligt tvivel att Olov Lundgren har gjort sig skyldig till det brott som åklagaren har gjort gällande. Olov Lundgren ska sålunda dömas för den ifrågavarande brottsligheten, grovt mutbrott.

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

PÅFÖLJDSFRÅGAN

De uppgifter som förekommer i belastningsregistret beträffande Olov Lundgren saknar betydelse i detta mål.

Av yttrande från frivården i Göteborg, upprättat den 20 mars 2011, framgår att Olov Lundgren inte synes vara i behov av den hjälp och det stöd en övervakning innebär. Frivården har även bedömt Olov Lundgren lämplig till samhällstjänst vilket han även har samtyckt till.

Göteborgs Egnahemsbolag AB har i ett yttrande till tingsrätten den 12 april 2011 anfört följande. Olov Lundgren innehar en tjänst i bolaget som verkställande direktör men tjänstgör för närvarande i annan befattning i bolaget. Han har ett s.k. VD-avtal vilket innebär att han inte omfattas av lagen (1982:80) om anställningsskydd. För det fall tingsrätten finner Olov Lundgren skyldig till den ifrågavarande brottsligheten kommer bolaget med stor sannolikhet att säga upp avtalet med honom.

Den brottslighet som Olov Lundgren nu ska dömas för har enligt tingsrätten inte i sig ett sådant högt straffvärde att det föreligger en presumtion innebärande att ett fängelsestraff är påkallat (jfr prop. 1987/88:120 s. 100). Även om en sådan presumtion inte föreligger kan en fängelsepåföljd komma ifråga trots att brottsligheten inte har ett särskilt högt straffvärde om brottsligheten är av en sådan art som motiverar att fängelse ska utdömas. Av den praxis som återfinns beträffande mutbrott förekommer skiftande uppfattningar kring huruvida mutbrott ska anses utgöra ett artbrott. Frågan är därför om det brott som Olov Lundgren har gjort sig skyldig till kan anses vara av en sådan art.

Förekomsten av korruption och mutor utgör ytterst ett hot mot samhället och därmed mot alla medborgare. Att bekämpa korruption och mutor är därför, enligt

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2011-04-28

B 14942-10

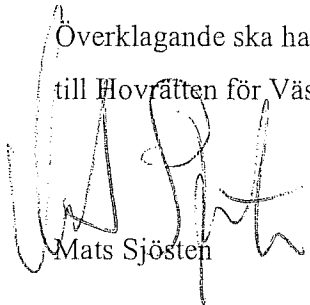
tingsrättens mening, i grunden ett arbete för att stärka och upprätthålla vår demokrati. Detta bör även vara en utgångspunkt när det gäller frågan om vilken påföljd som kan komma ifråga för den aktuella brottsligheten. Med hänsyn till bl.a. det anförda anser tingsrätten att brottet är av sådan art att någon annan påföljd än fängelse inte kan komma ifråga. Med beaktande av att Olov Lundgren sannolikt kommer att förlora sin anställning som verkställande direktör i bolaget till följd av domen och att brottet blivit föremål för omfattande publicitet ska fängelsestraffets längd stanna vid sex månaders fängelse.

FÖRVERKANDEFRÅGAN

Åklagaren har yrkat att tingsrätten ska förordna att 85 000 kr ska förverkas såsom ett utbyte av brott. Enligt 36 kap. 1 § första stycket brottsbalken ska utbyte av brott förklaras förverkat om detta inte är uppenbart oskäligt. Enligt förarbetena till den aktuella bestämmelsen framgår att som huvudregel avses med utbytet nettoutbytet (prop. 1968:79 s. 60). Det värde som tingsrätten ansett utrett att det tegel som Olov Lundgren har mottagit är värt – 51 000 kr –, måste anses utgöra ett sådant utbyte av brott som avses i den nämnda bestämmelsen. Ett förverkande av 51 000 kr är således inte uppenbart oskäligt. Yrkandet är därmed till denna del lagligen grundat och ska bifallas.

ÖVERKLAGANDE, se bilaga 3 (Dv 400)

Överklagande ska ha kommit in till tingsrätten senast den 19 maj 2011 och ställas till Hovrätten för Västra Sverige.

Mats Sjösten